

GRUNDLÄGGANDE PRINCIPER

Säker Skogs system för kvalitetssäkrade utbildningar

Innehåll

	Sida
1. Allmänt	1
2. Trappstegssystem med målstyrning	2
3. Provregler	2
4. Körkort och instruktörsbevis	3
5. Kvalitetssäkring	3
6. Ekonomi	4
7. Instruktörsnivåer	5
8. Krav på certifierad instruktör	6

1. Allmänt

För Svenska Säker Skog ekonomisk förening gäller nedanstående.

- Erbjuder alla brukare och seriösa utbildare ett kvalitetssäkringssystem för motorsågs-, röjsågs- och fyrhjulingsutbildningar genom motorsågskörkort, röjsågskörkort och fyrhjulingskort i olika nivåer. Senare kan systemet även omfatta utbildning för andra maskiner, arbeten och metoder.
- Ansvarar för utformning av mål, prov och krav för de olika körkortsnivåerna. Vid beslut kring övergripande frågor som körkortsnivåer med målbeskrivningar och prov, kvalitetssäkring med mera sker samråd med Rådgivande gruppen för branschens brukare och myndigheter*.
- Äger, utvecklar, driver och administrerar systemet under ledning av föreningens styrelse.
- Ansvarar för att skapa och underhålla en databas med utfärdade kort och certifierade instruktörer.
- Ansvarar för utformning av krav och rutiner för certifiering av instruktörer.
- Har som mål att det finns god tillgång till effektiva och målgruppsanpassade utbildningsmöjligheter genom bland annat årliga instruktörsdagar för instruktörer inkluderande frågor om pedagogik, kalibreringsövningar rörande bedömning vid prov, erfarenhetsutbyten, utbildningsmodeller med mera.
- Har som övergripande mål att bidra till att minska riskerna för olycksfall och utveckla arbetsmiljön.

* Här ingår Skogsstyrelsen, SYN/Gröna arbetsgivare, LRF, skogsägarföreningarna, Naturbruksskolorna, Energiföretagen med flera.

2. Trappstegssystem med målstyrning

Ett målgruppsanpassat trappstegssystem med kunskapsmoduler A, B, C o.s.v. där godkännande på lägre nivåer krävs för att gå vidare till högre nivåer.

Målet är att med ett rimligt antal kunskapsmoduler täcka vanligt förekommande arbeten/behov. Tvingande att klara lägre nivåer innan högre nivåer. Det rekommenderas även att elever är godkända på A-nivån innan praktisk utbildning för trädfällning på nivå B påbörjas. Speciella förkunskapskrav kan förekomma för specialutbildningar, till exempel arbete från arbetsplattform och räddningstjänst.

Det finns möjlighet att ta körkort utan att gå kurs (gäller inte Transportstyrelsens förarbevis terränghjuling där utbildningsplanen måste följas). För personer som redan har kunskapen eller via självstudier når kunskap finns inget krav att gå utbildning.

Systemet har detaljerade krav på vilka mål som skall uppnås vid olika körkortsnivåer, men skall inte detaljstyra själva utbildningen. Möjlighet till speciella upplägg/erbjudanden som kortare "avrostningsutbildning" + uppkörning för sådana som inte behöver en hel kurs.

Tillåtet med olika pedagogiska upplägg, även självstudier (privatister), studiecirkel med mera för själva utbildningen. Angivna kursdagar är ungefärliga normala utbildningstider med certifierad instruktör för olika nivåer. Den nödvändiga tiden för en individ att tillägna sig den kunskap som behövs för att klara provet kan både vara längre och kortare.

Vid årliga instruktörmöten/utbytesmöten kommer bra kursupplägg att demonstreras och diskuteras. Dessa upplägg är dock inte tvingande. Säker Skog bör normalt inte detaljstyra praktiska detaljer som kursupplägg, prissättning och tider för kurser.

3. Provregler

Klara, likformiga och tydliga regler för provens genomförande och bedömning är viktigt. Följande punkter gäller.

- Inte tillåtet med egna varianter eller annan bedömning, checklistor ska följas.
- Samma prov för alla kategorier (privatister, kursdeltagare, nybörjare, erfarna).
- Obligatoriskt med mätningar, bedömningar och dokumentering vid provtillfället.
- Stor öppenhet mot avnämare/elever om hur proven går till, vilka kravgränser som gäller
- Så identiska förutsättningar som möjligt vid uppkörningstillfället oavsett instruktör (samma svårighetsgrad och bedömningar)
- Vid underkännande av teoretiskt eller praktiskt prov bör nästa provtillfällen ligga tidigast nästa dag.

Prov för godkännande får endast genomföras av certifierad instruktör. Alla certifierade instruktörer ska själva ha körkort på minst utbildningens nivå. För nivåerna A, B och RA krävs dessutom att instruktören har eget körkort på en nivå högre. För FA krävs FB och FC.

Skyddsutrustning enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter är krav vid utbildning och prov.

Av praktiska skäl har certifierade instruktörer rätt att examinera egna elever. Det är dock önskvärt med rotation både inom och mellan utbildningsföretag så att instruktörer undviker att examinera egna elever.

4. Körkort och instruktörsbevis

Efter avklarad examination erhåller eleven körkort och ett tryckt utbildningsbevis. Det finns brukarkörkort och instruktörskort. Registrering sker av certifierade instruktörer och utfärdade brukarkörkort i Säker Skogs webbaserade databas. Vid önskemål kan även registrering ske i byggbranschens identitetssystem ID06.

Vid fyrhjulingskort A finns möjlighet att även få Transportstyrelsens förarbevis terränghjuling. Det kräver dock av Transportstyrelsen godkänd utbildare och provförrättare och att utbildningsplanen följs.

5. Kvalitetssäkring

Verksamheten kvalitetssäkras genom följande punkter.

- Teoretiska och praktiska prov

Alla utbildningar avslutas med teoretiska och praktiska prov. Proven ska så långt möjligt genomföras och bedömas enligt givna instruktioner. Proven är den primära och grundläggande kvalitetssäkringen i systemet.

- Årliga instruktörmöten

Obligatoriska årliga instruktörmöten genomförs. Dels för systemansvariga där alla landets systemansvariga träffas och vid förhinder skickar ersättare. Dels för lokala instruktörer ~~instruktörmöten~~ i respektive systemansvarigs grupp för kalibrering, vidareutbildning, utbyte av utbildningsmetoder med mera. Tillåtet och ofta lämpligt att samköra möten med flera lokala instruktörsgrupper.

En instruktör som inte utbildat eller arbetat praktiskt inom viss högre nivå på ett tag och har behov av avrostning skall delta i kalibreringsövning, gå med annan utbildare eller på annat sätt fräscha upp kunskap och färdighet.

- Kursutvärderingar

Alla körkortstagare har möjlighet att lämna omdömen och synpunkter. En enkel utvärdering sker i samband med den ansökan som elever fyller i efter examination och ger utbildare/examinator viss feedback.

I samband med utskick av körkort bifogas en inloggningskod till en lite mer omfattande webbaserad kursutvärdering. Framkommer återkommande dåliga utvärderingsresultat ska detta följas upp och avhjälpas av kvalitetsgrupp och systemansvariga instruktörer. Stickprov eller riktade kartläggningar mot deltagare kan göras vid forskning eller behov.

- Kvalitetsgrupp

En kvalitetsgrupp bestående av verksamhetsledare och utsedda systemansvariga instruktörer jobbar med kvalitetssäkring enligt nedanstående principer.

1. Kvalitetssäkringen skall i första hand fokusera på att målbeskrivningarna följs och att proven genomförs korrekt.
2. Förebyggande och kvalitetshöjande satsningar och aktiviteter prioriteras före rena kontroller.
3. Åtgärder för kontroll och kvalitetssäkring bör vara kostnadseffektiva och medföra begränsade störningar.
4. Gruppen ansvarar för planering och innehåll vid instruktörsdagar, både de för systemansvariga och de övriga.
5. Kalibreringsövningar av provens genomförande och bedömning är en viktig del.
6. Kvaliteten följs via kursutvärderingen, eventuella anmälningar eller misstankar, kalibreringsövningar och olika kartläggningar och forskningsprojekt.
7. Vid indikationer på problem följs de upp och hanteras av systemansvarig och/eller kvalitetsgrupp.
8. Vid allvarliga brister kan behörighet dras in.

- Årsrapport

Årligen sammanställs instruktörers aktivitet för senaste året utifrån årets statistik om inrapporterade godkända körkort och närvaro vid instruktörsdag eller instruktörsutbildning. I samband med instruktörsmöten ska en genomgång ske av att instruktörer närvarar vid instruktörsmöten enligt fastställda krav. För instruktörer med låg aktivitet förs samtal om orsaker till det och om behov finns av bibehållen examinationsrätt.

6. Ekonomi

Målet är att systemet skall vara kostnadseffektivt och ge minimala overheadkostnader och andra kostnader över företagsgränser. Huvudprincipen är att alla medverkande företag "ger och tar" vid sammankomster genom att lära av varandra. Särskilt betungande uppgifter som planering av instruktörsdag görs normalt av kvalitetsgruppen. I övrigt bör arbeten delas/växlas solidariskt mellan medverkande företag/organisationer.

Deltagande instruktörer/företag står för egna kostnader (självkostnad) för deltagande i utbildning, möten, utvecklings- och utbytesdagar med mera. Ekonomisk ersättning till enskilda instruktörer för extraordinära insatser beslutas i Säker Skogs styrelse.

En körkortsavgift tas ut av elever för att täcka kostnader för databashantering, körkortstryckning, systemutveckling med mera. Denna kostnad tas in av elev via respektive examinator. Säker Skog fakturerar sedan examinatoren.

Projektmedel har använts för utveckling av systemet. Nya projektmedel kommer även fortsättningsvis, i mån av tillgång, att utnyttjas för utvecklingsarbete, instruktörsutbildningar, marknadsföring mm efter beslut i Säker Skogs styrelse.

7. Instruktörsnivåer

Nyttillkommande instruktörer utbildas via vanliga utbildningar, egen övning samt instruktörsutbildning via lärlingssystem under systemansvarig instruktör eller Säker Skogs instruktörsskola. Det finns nivåer av instruktörer.

Instruktörer och instruktörlärlingar

Rekryteringsbas av ännu ej certifierade instruktörer. Dessa instruktörer kan användas vid utbildning, men har inte egen examinationsrätt. En instruktör kan vara certifierad upp till nivå B och samtidigt vara lärling på nivå C.

Certifierade instruktörer

Av Säker Skog certifierade instruktörer med behörighet att examinera för körkort till angivna nivåer. En aktuell lista över certifierade instruktörer finns på Säker Skogs hemsida.

Systemansvariga instruktörer

Normalt minst en per företag och område. Antalet systemansvariga/instruktörsgupper anpassas för att täcka geografin och olika företagstyper samt nå rimliga gruppstorlekar.

Systemansvariga instruktörer bör vara certifierade för den högsta nivån som förekommer inom respektive företag/ansvarsområde. Systemansvariga instruktörer har tillsammans med föreningens ledning ansvar för att utvärdera, utveckla och föreslå justeringar av målbeskrivningar, provutformningar, kravgränser med mera Större utvecklingsarbeten, som att ta fram prov för nya körkortsnivåer, drivs i mindre arbetsgrupper med lämplig sammansättning av systemansvariga instruktörer, föreningens ledning och intressenter. Deltagande i arbetsgrupper är frivilligt. Ersättning kan utgå för mer omfattande insatser efter beslut i Säker Skogs styrelse.

Systemansvariga instruktörer ansvarar inom ett företag eller ett område för:

- decentraliserad utbildning av instruktörer (lärlingsutbildning samt årlig utvecklings- och utbytesdag)
- allmänt kvalitetsarbete/kvalitetsuppföljning och den kvalitetssäkringsprocess som skall föregå förslag till godkännande av ny instruktör (se blankett med "åtgärdsplan")
- spridning av information rörande systemet till berörda instruktörer
- att det snarast efter det lokala instruktörmötet rapporteras närvaro vid mötet, eventuella resultat från kalibreringsövningar samt ett förslag till fortsatt eller indragen instruktörsbehörighet till föreningens ledning.

Systemansvariga instruktörer bör vara såväl praktiskt som teoretiskt mycket kunniga och goda förebilder i säker arbetsteknik och säkerhetsmedvetande. Det är också viktigt att de har gott förtroende och goda kontakter med instruktörskollegor och förmåga att kunna hantera eventuella problem med sina instruktörer.

8. Krav på certifierad instruktör

Det här är de regler och krav som gäller för certifierade instruktörer.

Gedigen kunskap

Ett generellt krav är att ha eget körkort för utbildningsnivån. För motorsågskörkort A och B krävs eget körkort en nivå över. För RA krävs RB. För Fa krävs FB och FC. På den nivån som instruktören skall utbilda och utfärda körkort bör både kunskap och praktisk färdighet vara mycket god. Instruktören bör klara såväl teoretiskt som praktiskt prov utan fel eller anmärkningar.

För att fungera bra som certifierad instruktör krävs dessutom en djup kunskap och förståelse, till exempel om alternativa metoder och något "över/utanför" planerat kursinnehåll. Tidigare praktisk erfarenhet från yrkesarbete eller självverksamhet med motorsåg eller instruktörsarbete är meriterande, men inte nödvändig.

Pedagogisk skicklighet

Pedagogisk utbildning är bra, men inte ett krav. Eget intresse och entusiasm är minst lika viktig. Olika typer av instruktörer och pedagogik passar olika individer varför alla instruktörer inte behöver vara stöpta i samma form. Goda vitsord och utvärderingar från elever eller andra instruktörer är meriterande. Under instruktörsutbildning bedöms instruktörens pedagogiska skicklighet och förmåga att erbjuda duktiga och säkerhetsmedvetna elever.

Praktik och utbildningsmängd per år

En viss minsta nivå av egen praktik och utbildning per år bör finnas eftersom det är svårt att upprätthålla den praktiska och pedagogiska skickligheten utan någorlunda kontinuerlig övning. Om instruktören även jobbar praktiskt, till exempel i egen skog minskar behovet av utbildningsdagar per år. För en ny instruktör utan träning vid sidan om instruktörsjobbet bör antalet instruktörsdagar per år inte understiga 20. Med gedigen tidigare erfarenhet av både utbildning och praktiskt arbete kan kravet sättas lägre.

Följande är skäl för återkallning av behörighet.

- **Dåliga utvärderingsresultat och låg nivå**
Alla som tar ett körkort får möjlighet att lämna synpunkter via en anonym kursutvärdering. En enklare utvärdering sker även i samband med ansökan om körkort och godkännande om att registreras i databas. Återkommande dåliga utvärderingsresultat från elever skall följas upp/avhjälpas av systemansvarig och kan vara ett motiv till återkallad behörighet. Bristande egen färdighet genom till exempel låg nivå av egen utbildning och övning.
- **Felaktiga prov**
Godkännande av elever som enligt reglerna skulle ha underkänts vid praktiskt eller teoretiskt prov är allvarligt då det hotar trovärdigheten för systemet. På motsvarande sätt är även alltför hård bedömning ett brott mot reglerna för proven. Proven skall genomföras och bedömas korrekt som ett tydligt och fristående moment. En god utbildningsetik skall användas där eleverna lärs för livet och inte endast för att klara

provet, till exempel genom att i förväg avslöja vilka teorifrågor som kommer.

- **Uteblivit från instruktörmöten**

Upprepad frånvaro från den obligatoriska årliga utvecklings- och utbytesdagen för certifierade instruktörer utan giltiga skäl kan leda till indragen behörighet.

- **Onödiga risker och motverkat säkerhetsarbete**

Utbildningsverksamhet som utsätter deltagare för onödiga risker eller motverkar säkerhetsarbete och ökat säkerhetsmedvetande. Den långsiktiga säkerheten och arbetsmiljön för en deltagare är det viktigaste målet för utbildningsverksamheten. Utbildning kräver realistiska övningar och där finns det risker. Riskerna skall värderas och i möjligaste mån minimeras. Utbildaren ska själv vara ett föredöme utifrån att sätta säkerheten främst och förbättra normer och attityder till risker och säkerhet.

- **Skadligt beteende eller bristande etik**

Beteende eller verksamhet som riskerar skada förtroende för systemet är inte acceptabelt. Att själv bedriva utbildning eller examination som på olika sätt kan riskera att skada förtroendet för systemet. Att mot kvalitetsgrupp eller systemansvariga framföra rykten eller farhågor rörande andra instruktörer är rätt, men inte att medverka i att offentligt sprida obekräftade rykten och anklagelser.

- **Brister i administration och ekonomi**

Utbildare måste ha en fungerande administration och ekonomi med löpande inrapportering av godkända prov med mera så att deltagare och andra berörda hanteras väl och i överensstämmelse med gällande regler och lagar.

Systemansvariga **instruktörer** skall dessutom fungera i sin roll med anordnande av årlig instruktörsdag, förmedlande av information till vanliga instruktörer och rapportering rörande egna gruppens möten samt kvalitetsuppföljningar, egen lärlingsutbildning och/eller hänvisning till instruktörsskola.

Författat av Tomas Gullberg i samarbete med Kvalitetsgruppen.

Antaget av Säker Skogs styrelse 2021-06-07